

SAMENWERKEND

LEZEN

IN DE ISK

“VAN LEREN LEZEN
NAAR LEZEN OM
TE LEREN”

Docententaining

INHOUD

DOCENTENHANDLEIDING

ix

1.	Leesvaardigheid in de ISK	3
2.	Samenwerkend Lezen in de ISK	4
3.	Het lespakket in vogelvlucht	5
4.	Samen aan de slag	6
4.1	Voorbeeld lesopzet	8
4.2	Voor de les: groepsindeling en tekstselectie	9
4.3	Tijdens de les: begeleiding en feedback	10
4.4	Na de les: reflectie en beoordeling	12
5.	Voorbeeldtekst	13

1. LEESVAARDIGHEID IN DE ISK

Binnen de ISK worden leerlingen in een relatief korte periode klaargestoomd voor een succesvolle doorstroom naar het regulier onderwijs. De sprong die zij daarbij moeten maken in hun Nederlandse leesvaardigheid is groot. Na een aantal jaar ISK-onderwijs moeten zij immers reguliere schoolboekteksten kunnen lezen en daaruit kunnen leren. Dat vormt een uitdaging voor de leerlingen en hun docenten. Want hoe zorg je ervoor dat deze leerlingen goede lezers in het Nederlands worden? En hoe bereid je hen gericht voor op de teksten waarmee zij in hun verdere schoolcarrière in aanraking komen?

Een effectieve aanpak hierbij is **Samenwerkend Lezen in de ISK**. Daarbij gaan leerlingen in kleine groepjes met passende leesteksten aan de slag. In deze handleiding leest u hoe u dit kunt vormgeven, krijgt u meer informatie over de beschikbare lesmaterialen en handvatten voor de begeleiding.

LEESWIJZER

In hoofdstuk twee worden de doelstellingen toegelicht en vindt u informatie over de doelgroep. Vervolgens wordt in hoofdstuk drie ingezoomd op het lespakket en de verschillende materialen die beschikbaar zijn. In hoofdstuk vier wordt deze methodiek verder toegelicht. Hier vindt u onder andere een lesopzet en informatie over de groepsindeling, tekstselectie en begeleiding.

WIST U DAT?

In het schooljaar 2014-2015 is de effectiviteit van samenwerkend lezen onderzocht door de Universiteit van Amsterdam. Dit is gedaan in het reguliere voortgezet onderwijs waarbij bleek dat leerlingen die samen lazen sneller vooruit gingen in hun leesvaardigheid dan de leerlingen die dezelfde teksten individueel lazen. Daarbij vergrootten de leerlingen die samen lazen hun kennis van signaalwoorden (zoals 'want', 'omdat', 'tenzij') en hun kennis van leesstrategieën. Vanwege deze positieve resultaten, is in samenwerking met het ITTA een versie van het materiaal ontwikkeld die geschikt is voor leerlingen in de tweede fase van de ISK.

2. SAMENWERKEND LEZEN IN DE ISK

De doelstellingen van het Samenwerkend lezen in de ISK kunnen als volgt worden geformuleerd:

HOOFDDOELSTELLING

- De leerling vergroot de leesvaardigheid in het Nederlands

SUBDOELSTELLINGEN

- De leerling vergroot de woordenschat
- De leerling verbetert de samenwerkingsvaardigheden
- De leerling verbetert de reflectieve vaardigheden
- De leerling vergroot de vakinhoudelijke kennis die relevant is voor de doorstroom

HOE WORDEN DE DOELSTELLINGEN NAGESTREEFD?

De leerlingen gaan aan de slag met leesvaardigheid door informatieve teksten te lezen. Dit doen zij niet individueel, maar in kleine groepjes van drie leerlingen. Daarbij krijgen alle leerlingen een eigen rol met bijbehorende taken en zijn ze genoodzaakt om over de tekst in gesprek te gaan. Deze aanpak heeft verschillende voordelen. Zo worden leerlingen gestimuleerd om te reflecteren op hun eigen kennis en vaardigheden, leren zij van elkaar hoe ze ingewikkelde teksten het beste kunnen aanpakken en vergroten zij hun samenwerkingsvaardigheden.

DOCENT

“Als je de leerlingen zo aan het werk laat gaan en hen zelf oplossingen laat vinden, sta je af en toe gewoon versteld. Vaak vroegen ze veel in de lessen van ‘Mevrouw, wat is dit?’ en dan legde ik dat uit. Nu doen ze het helemaal zelf en dan ontdek ik ook wat ze nog niet weten”.

WAT IS DE DOELGROEP?

Het materiaal **Samenwerkend lezen in de ISK** kan worden ingezet vanaf het moment dat leerlingen niveau A1 beheersen en redelijk vlot en vloeiend lezen. Omdat de moeilijkheidsgraad van het samenwerkend lezen met name afhankelijk is van de tekstkeuze, is het materiaal geschikt voor leerlingen met een divers taalniveau.

DOCENT

“Het is leuk om te zien dat de leerlingen merken dat je samen sterk bent. Dat je bijvoorbeeld door samen over een woord te praten, door er hardop over na te denken, ontdekt wat de betekenis is. Als ze zelf gaan zoeken, is het gewoon veel zinvoller. En ik merk ook dat ze zich dan net als ik heel enthousiast voelen, van dat hebben we toch maar mooi bereikt”.

3. HET LESPAKKET IN VOGELVLUCHT

Voor een les samenwerkend lezen kiest de docent zelf een passende, informatieve tekst [zie ook paragraaf 4.2]. Daarnaast zijn de volgende materialen beschikbaar:

VOOR DE LEERLINGEN (PER GROEPJE):

- Drie rollenkaarten met bijbehorende taken (voorzitter, denker, schrijver)
- Een werkblad met opdrachten voorafgaand, tijdens en na het lezen
- Een boekje met hulpkaarten
- Twee eindopdracht

Hoe worden de materialen gebruikt?

ROLLENKAARTEN

Tijdens de les krijgt iedere leerling een eigen rol met een bijbehorende rollenkaart. Zo is er een *voorzitter*, een *denker* en een *schrijver*. Op de rollenkaart staan de taken van de leerling gedurende de les. Op die manier levert iedereen een eigen bijdrage aan het eindproduct.

HULPKAARTEN

Ieder groepje krijgt een boekje met hulpkaarten. Hierop staan strategieën die door de *denker* kunnen worden ingezet bij begripsproblemen. Daarnaast is er informatie opgenomen over signaalwoorden die indien gewenst door de leerlingen kan worden geraadpleegd.

WERKBLAD

Ieder groepje krijgt een werkblad. Daarop staan de opdrachten die de leerlingen voor, tijdens en na het lezen moeten maken. De *schrijver* heeft als taak de antwoorden op het werkblad te noteren.

EINDOPDRACHTEN

Er is een eindopdracht beschikbaar waarbij leerlingen een één-minuut-spreekbeurt over de tekst voorbereiden. Daarnaast is er een opdracht beschikbaar waarbij leerlingen die reeds op niveau A2 zitten een samenvatting van de tekst maken. Beide opdrachten zijn facultatief en kunnen individueel of in groepjes worden gemaakt.

LEESCOÖRDINATOR

“Van docenten heb ik begrepen dat leerlingen die samen lezen bedrevener worden in het lezen van teksten. Ze krijgen namelijk vaardigheden aangeleerd die het makkelijker maken om een tekst te begrijpen. Door teksten zo gestructureerd aan te pakken, leren zij bijvoorbeeld structuren te herkennen, omgaan te gaan met onbekende woorden en hoofd- en bijzaken van elkaar te scheiden. Verder merk ik dat het hen motiveert en het de interesse bij leerlingen heeft aangewakkerd”.

4. SAMEN AAN DE SLAG

SAMENWERKEND LEZEN IN KLEINE GROEPJES

Het belangrijkste aspect van de methode is het samenwerkend leren. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat dit een effectieve manier is om de leesvaardigheid te vergroten. Wanneer leerlingen samen bespreken hoe ze een tekst aanpakken, worden ze gestimuleerd om hun ideeën gedachten onder woorden te brengen. Zo leren ze van elkaar hoe een tekst het beste kan worden aangepakt, hoe begripsproblemen worden opgelost, hoe de structuur van een tekst in elkaar zit en wat de betekenis is van lastige woorden. Samen komen zij vaak verder dan alleen.

VOORWAARDEN VOOR EEN GOEDE SAMENWERKING

Het simpelweg bij elkaar zetten van leerlingen is niet altijd effectief. Het kan dan voorkomen dat niemand zich verantwoordelijk voelt voor het eindproduct waardoor het leerproces nauwelijks op gang komt. Ook gebeurt het dat één van de leerlingen uit het groepje alle taken op zich neemt, terwijl de andere passief toekijken hoe het werk wordt verzet. Een voorwaarde om tot een zinvolle samenwerking te komen is gedeelde verantwoordelijkheid, waarbij iedere leerling een eigen rol heeft met bijbehorende taken. Doordat ieder groepslid daardoor een eigen bijdrage moet leveren aan het eindproduct, hebben zij elkaar nodig om de opdrachten zo goed mogelijk uit te voeren.

DUIDELIJKE ROL- EN TAAKVERDELING

Binnen de methode **Samenwerkend lezen in de ISK** wordt deze gedeelde verantwoordelijkheid gerealiseerd door een duidelijke rol- en taakverdeling. De leerlingen werken samen in groepjes van drie en krijgen daarbij een eigen rol toebedeeld, te weten die van voorzitter, denker of schrijver. Bij aanvang van de les worden rollenkaarten uitgedeeld, waarop voor iedere leerling specifieke taken staan beschreven.

DOCENT

“Het is leuk om te zien dat de leerlingen merken dat je samen sterk bent. Dat je bijvoorbeeld door samen over een woord te praten, door er hardop over na te denken, ontdekt wat de betekenis is. Als ze zelf gaan zoeken, is het gewoon veel zinvoller. En ik merk ook dat ze zich dan net als ik heel enthousiast voelen, van dat hebben we toch maar mooi bereikt”.

AAN DE SLAG

Tijdens de les werken de leerlingen in groepjes aan een informatieve tekst. Dit doen zij aan de hand van het werkblad waarop opdrachten staan die voor, tijdens en na het lezen moeten worden gemaakt. Daarbij oefenen de leerlingen met verschillende strategieën die effectief zijn in het vergroten van de leesvaardigheid en vragen bij een tekst te stellen zoals een echte, vaardige lezer dit ook zou doen. Hebben de leerlingen hier moeite mee, dan kunnen ze terugvallen op de hulpkaarten die stapsgewijze uitleg bieden bij het oplossen van begripsproblemen. Iedere les begint met een klassikale en start en eindigt met een klassikale afsluiting. Daarbij wordt gereflecteerd op zowel het lees- als het groepsproces.

WIST U DAT?

Wanneer leerlingen groepsgewijs aan tekstbegrip werken, oefenen zij niet alleen de leesvaardigheid, maar worden ook de spreek-, luister- en schrijfvaardigheid getraind. Er wordt immers van hen verwacht dat ze zowel mondeling als schriftelijk hun ideeën omtrent de tekst onder woorden brengen en luisteren naar de ideeën van hun klasgenoten. Een dergelijke integratie van vaardigheden bevordert het tekstbegrip van leerlingen.

Verschillende rollen

Tijdens het lezen krijgt iedere leerling uit het groepje een eigen rol. Bij deze rol horen verschillende taken. Zo leveren alle leerlingen een bijdrage aan het eindproduct.

De voorzitter

De voorzitter heeft de leiding en zorgt dat iedereen in het groepje goed meedoet. Ook houdt de voorzitter de tijd in de gaten en bepaalt wanneer met een volgende opdracht gestart wordt. De voorzitter praat mee over de tekst en vult de denker aan waar nodig.

De denker

De denker leest iedere alinea en denkt daarbij hardop. De denker deelt zijn ideeën over de tekst dus met zijn groepsgenoten en let daarbij op moeilijke woorden en zinnen. Wanneer iets onduidelijk is, past de denker de hulpstrategieën toe.

De schrijver

De schrijver leest de opdrachten op het werkblad hardop voor. Daarnaast praat de schrijver mee over de tekst en de vragen, vat de uitkomsten na ieder overleg samen en noteert deze vervolgens op het werkblad.

4.1 VOORBEELD LESOPZET

TUJDSDUUR:	FASE:	DOEL	ACTIVITEIT LEERLINGEN	ACTIVITEIT DOCENT
<ul style="list-style-type: none">●○○○○ 5 min	INTRODUCTIE KLASSIKAAL	Het doel van de les wordt duidelijk en het belang van samenwerkend lezen wordt aangestipt. De voorkennis van de leerlingen wordt geactiveerd.	<ul style="list-style-type: none">• Schuiven tafels bij elkaar• Gaan in het juiste groepje zitten• Denken na over tekstonderwerp	<ul style="list-style-type: none">• Expliciteert doel van de les• Maakt groepjes• Draagt zorg voor rolverdeling• Deelt materialen uit• Activeert voorkennis
<ul style="list-style-type: none">●○○○○ 5 min	Voor het lezen Groepswerk	Leerlingen lezen doelgerichter en vergroten hun tekstbegrip doordat ze vooraf bedenken waar de tekst over gaat, wat ze al over het onderwerp weten en wat ze nog willen leren.	<ul style="list-style-type: none">• Scannen tekst• Bepalen onderwerp tekst• Activeren voorkennis• Doen voorstellingen	<ul style="list-style-type: none">• Loopt rond door de klas• Begeleidt groepjes• Doet strategieën voor• Ziet toe dat allen meedoen• Beantwoordt vragen• Geeft feedback
<ul style="list-style-type: none">●●●●● 25 min*	Tijdens het lezen Groepswerk	Leerlingen oefenen met de toepassing van strategieën om begripsproblemen op te lossen, preciezer te lezen en de informatie beter te structureren en onthouden. Zij trainen hun leesvaardigheid, vergroten hun woordenschat en verkrijgen een goed begrip van de tekstinhoud.	<ul style="list-style-type: none">• Lezen gezamenlijk alinea's• Noteren moeilijke woorden en zinnen• Maken gebruik van hulpstrategieën• Lossen begripsproblemen op• Formulieren samenvattingen van alinea's	<ul style="list-style-type: none">• Loopt rond door de klas• Begeleidt groepjes• Doet strategieën voor• Ziet toe dat allen meedoen• Beantwoordt vragen• Geeft feedback
<ul style="list-style-type: none">●○○○○ 10 min	NA het lezen Groepswerk	Leerlingen onthouden de tekst beter doordat ze de belangrijkste punten eruit halen en vragen bij de tekst bedenken. Ze leren het lezen samenwerkingsproces te evalueren.	<ul style="list-style-type: none">• Samenvatten tekst in één zin• Nadenken over het geleerde• Formulieren vragen bij de tekst• Reflecteren op het leesproces• Reflecteren op het samenwerkingsproces	<ul style="list-style-type: none">• Loopt rond door de klas• Begeleidt groepjes• Ziet toe dat allen meedoen• Beantwoordt vragen• Geeft feedback
<ul style="list-style-type: none">●○○○○ 5 min	AFSLUITING KLASSIKAAL	Er vindt reflectie plaats op het lezen samenwerkingsproces en de docent doet een klassikale begripscheck.	<ul style="list-style-type: none">• Leveren de werkbladen in• Praten over het leesproces• Praten over het samenwerkingsproces	<ul style="list-style-type: none">• Stelt vragen over het leesproces• Stelt vragen over het samenwerkingsproces

* Bij een langere lestijd kan deze fase worden verlengd.

4.2 VOOR DE LES: GROEPSINDELING EN TEKSTSELECTIE

Voor aanvang van het samenwerkend lezen, is het aan te raden om een aantal zaken voor te bereiden. Zo moet er een groepsindeling worden gemaakt en een tekst worden geselecteerd.

VOORBEREIDING

Het is handig om voor de les de volgende zaken voor te bereiden. Dat scheelt een hoop tijd bij aanvang van de les.

- Zet de tafels alvast in groepjes van drie. Zorg dat de leerlingen elkaar aan kunnen kijken.
- Leg de werkbladen, rollenkaarten en hulpkaarten op de tafels.
- Maak een groepsindeling en schrijf deze op het bord. Ook kunt u de rollen al verdelen.
- Kies een informatieve tekst die aansluit bij het taalniveau van de leerlingen en kopieer deze.
- Zorg dat er per groepje een NT2-woordenboek in de klas aanwezig is.

KLASINDELING

Bij het samenwerkend lezen werken de leerlingen in groepjes van drie. Omdat van hen verwacht wordt dat ze met elkaar overleggen, is het belangrijk om de tafels zodanig naar elkaar toe te draaien dat de leerlingen elkaar kunnen aankijken.

GROEPSINDELING

De groepjes kunnen naar wens worden ingedeeld door de docent. Daarbij is het mooi om te kiezen voor een heterogene samenstelling wat betreft niveau. Een samenwerking tussen zwakkere en sterkere lezers kan namelijk positieve effecten hebben op de leeropbrengst. De zwakkere lezers kunnen zo van de sterkere lezers leren hoe je een tekst het beste kunt aanpakken, terwijl de sterkere lezers worden uitgedaagd om hun kennis en vaardigheden onder woorden te brengen en daarop te reflecteren. Ook de samenwerking tussen jongens en meisjes kan het leerrendement bevorderen.

ROLVERDELING

Binnen het groepje krijgt iedere leerling een andere rol toebedeeld. Omdat tussentijdse wisselingen voor veel onrust zorgen, is het advies om de rollen gedurende een lesuur gelijk te houden. De rol van *denker* is cognitief het meest uitdagend. Het is daarom aan te raden om deze rol de eerste lessen door een sterkere lezer te laten vervullen. Deze leerling heeft op die manier een voorbeeldfunctie voor de rest van het groepje. Wanneer er vaker met de methode wordt gewerkt, kunnen de rollen afgewisseld worden zodat de leerlingen alle rollen leren uitvoeren.

TEKSTSELECTIE

Kies een passende informatieve tekst

De aanpak kan worden toegepast op verschillende informatie teksten. De opdrachten stimuleren leerlingen om zich vragen te stellen die een goede lezer zich normaliter ook stelt (Wat is dit voor tekst? Begrijp ik wat ik heb gelezen? Wat is de belangrijkste informatie, et cetera). Dat kan bij een krantenartikel, maar ook bij een tekst uit een techniek-, verzorgings of biologieboek. Wanneer er op die manier aansluiting wordt gezocht bij de vakinhoud, snijdt het mes aan twee kanten: leerlingen verbeteren hun leesvaardigheid en

vergroten hun kennis van onderwerpen waarmee zij in het vervolgonderwijs in aanraking komen. Let er ook op dat wordt aangesloten bij de belevingswereld van leerlingen. Wanneer zij een tekst interessant vinden of de inhoud nuttig voor hen is, zullen zij gemotiveerder zijn om de tekst grondig te bestuderen.

Kies een tekst die aansluit bij het taalniveau van de leerling

Omdat de moeilijkheidsgraad van de aanpak in grote mate afhankelijk is van de tekstkeuze, kan eenvoudig worden gedifferentieerd naar niveau. Om leerlingen rustig kennis te laten maken met de aanpak, wordt geadviseerd om te kiezen voor een rustige opbouw. Start met wat eenvoudiger teksten en ga pas over naar teksten van een wat hoger niveau wanneer leerlingen aan de aanpak gewend zijn.

TIP

Sluit in de selectie van teksten aan bij het uitstroomprofiel van de leerlingen. Zo kan bij leerlingen die doorstromen naar de havo bijvoorbeeld gekozen worden voor een eenvoudige biologietekst. Daarentegen is voor leerlingen die doorstromen naar een entree-opleiding een tekst over opleidingen en beroepsrichtingen functioneler.

TIP

In plaats van één tekst te selecteren, kan ervoor gekozen worden om verschillende teksten uit te printen en de groepjes zelf te laten kiezen. Deze keuzevrijheid zal de leesmotivatie van de leerlingen ten goede komen.

4.3 TIJDENS DE LES: BEGELEIDING EN FEEDBACK

DE DOCENT ALS COACH

Tijdens het samenwerkend lezen loopt de docent door de klas en luistert mee met de groepjes. Hij neemt daarbij een coachende rol in en stimuleert de leerlingen om zelf tot juiste antwoorden te komen. Bijvoorbeeld door de juiste vragen te stellen, het stappenplan op de hulpkaarten nog eens door te nemen of de leerlingen aan te sporen in een andere richting te denken. Op die manier zullen de leerlingen zelf leren om begripsproblemen aan te pakken. De docent geeft zodoende feedback waarmee de leerlingen zelfstandig verder kunnen denken of handelen.

DOCENT

“Ik denk dat iedere docent een controlfreak is. Ik ben gewend om frontaal les te geven dus het loslaten was voor mij wel een uitdaging. Zo dacht ik altijd: als ik het maar gewoon vertel, heb ik in de hand wat ze leren. Onzin natuurlijk. Ook dan heb je uiteindelijk geen idee wat de klas oppikt.”

BEGELEIDING BIJ HET LEESPROCES

Tijdens het rondlopen door de klas, is het belangrijk om feedback te geven op het leesproces. Bijvoorbeeld:

- Wijs de leerlingen op het doel van de leesstrategieën. Leg uit wat het nut is.
- Demonstreer hardop denkend hoe je strategieën toepast (klassikaal of groepsgewijs).
- Vraag geregeld door, bijvoorbeeld:
 - › Waarom is dit zo? Kunnen jullie dat uitleggen?
 - › Hoe hebben jullie dit antwoord gevonden?
 - › Welke strategieën hebben jullie gebruikt?
 - › Kunnen jullie het antwoord verbeteren/aanvullen?

DOCENT

“Vooraf had ik mijn twijfels. Zou het niet te lastig zijn voor mijn ISK-klas? Deze zorg bleek ongegrond. Van het werken in groepjes hebben mijn leerlingen namelijk een hoop geleerd. Niet alleen zijn zij beter en sneller gaan lezen, ook hebben zij geleerd om samen te werken met verschillende leerlingen uit de klas. En dat is toch wel iets dat ze straks ook in het regulier onderwijs nodig hebben.”

BEGELEIDING BIJ HET SAMENWERKEN

Samenwerken is moeilijk. Niet alleen spelen cognitieve processen hierbij een rol, maar een goede samenwerking veronderstelt ook een scala aan sociale vaardigheden. Zo moeten leerlingen goed naar elkaar luisteren, samen tot beslissingen komen en effectief hulp vragen of geven. De samenwerkingsprocessen verdienen dan ook aandacht van de docent. Dit kan door leerlingen te laten reflecteren op het functioneren van hun groepje en constructieve feedback over het groepswerk te geven. Zo kan bijvoorbeeld op onderstaande zaken worden gefocust:

- Houden de leerlingen zich aan de eigen rollen en taken?
- Levert iedere leerling een eigen bijdrage aan het eindproduct?
- Luisteren de leerlingen voldoende naar elkaar?
- Wordt er binnen de groepjes effectief hulp gevraagd en geboden?

DOCENT

“De resultaten waren soms verrassend. De synergie die tot stand komt is bij de ene groep compleet anders dan bij de andere groep. En dat zag je terug in het groepswerk.”

TIP

Op internet kunt u een klok of stopwatch downloaden die op het bord geprojecteerd kan worden. Zo helpt u leerlingen om op tijd door te gaan naar een volgende leesfase.

FEEDBACK AAN HET EINDE VAN DE LES

Ook de klassikale afsluiting is een goed moment om de leerlingen klassikaal feedback te geven op zowel het lees als het samenwerkingsproces. Daarnaast kan de docent met deze terugkoppeling het begrip van de leerlingen controleren en krijgt de docent zicht op wat goed gaat en waar juist extra sturing of uitleg nodig is.

4.4 NA DE LES: REFLECTIE EN BEOORDELING

NA HET LEZEN: REFLECTIE OP HET LEES- EN SAMENWERKINGSPROCES

Na afloop van de les is het belangrijk om aan enkele leerlingen klassikaal een paar vragen te stellen waarmee op het leerproces wordt gereflecteerd. Hieronder enkele voorbeelden van geschikte vragen:

Reflectie op het leesproces

- Waar ging de tekst over? Kunnen jullie hem in één zin samenvatten?
- Welke moeilijke woorden stonden in de tekst? Hoe hebben jullie de betekenis gevonden?
- Was de tekst moeilijk om te begrijpen? Hoe kwam dit?
- Wat heb je geleerd van de tekst? Wat wist je nog niet?

Reflectie op het samenwerkingsproces

Na afloop van de les kunnen bijvoorbeeld de volgende vragen worden gesteld:

- Hoe ging het samenwerken in jullie groepje? Wat ging goed en wat ging minder goed?
- Waren jullie het altijd met elkaar eens? Zo niet: hoe hebben jullie dit opgelost?
- Hebben jullie elkaar wel eens geholpen? Hoe ging dat?
- Hoe kunnen jullie de volgende keer nog beter samenwerken?

TIP

Als er op geregelde basis samenwerkend wordt gelezen, kunnen de werkbladen worden gebundeld in een portfolio. Dat is een mooie manier om de ontwikkeling van de leerlingen te volgen.

5. VOORBEELDTEKST [VERVOLG → P 13]

“ALLES OVER FOBIEËN”

Uit: *Start!krant*

“BERGEN”

Naar: *Top 15 natuurverschijnselen,*
Uitgeverij Eenvoudig Communiceren

ALLES OVER FOBIEËN

Iedereen is wel eens bang. Dat is heel normaal. En soms zelfs heel goed. Het waarschuwt je voor gevaar. Maar sommige mensen zijn heel vaak bang. Ook wanneer dat helemaal niet nodig is. Deze mensen hebben een fobie.

SPINNEN

Als je een fobie hebt, ben je eigenlijk overdreven bang. Je kunt bijvoorbeeld heel erg bang zijn voor een dier. Voor spinnen, of voor honden. Maar je kunt ook bang zijn voor een situatie. Je kunt bijvoorbeeld hoogtevrees hebben. Of vlieg angst. Sommige mensen hebben een sociale fobie. Ze durven andere mensen niet aan te spreken. En ze kunnen moeilijk vrienden maken.

MISSELIJK

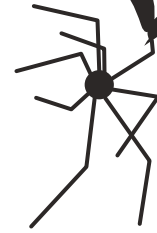
Als je een fobie hebt, kun je last krijgen van vervelende klachten. Zoals hoofdpijn en buikpijn. Je kunt ook slaapproblemen hebben. En je erg gespannen voelen. Als je last hebt van een angstaanval, worden je klachten erger. Je krijgt het bijvoorbeeld benauwd en je wordt misselijk en duizelig. Of je gaat zweten en trillen. Soms raken mensen helemaal in paniek.

NIET NAAR BUITEN

Een fobie kan je hele leven beheersen. Heb je een fobie? Dan durf je sommige dingen niet meer te doen. Er zijn mensen die zo bang zijn dat ze niet meer naar buiten durven.

OUDERS

Het is niet altijd duidelijk waarom iemand een fobie heeft. Een fobie kan ontstaan doordat je vroeger iets vervelends het meegemaakt. Ben je bijvoorbeeld ooit gebeten door een hond? Dan kun je daar nu heel bang voor zijn. Maar je kunt een fobie ook overnemen van je ouders. Is je moeder erg bang voor spinnen? Dan is de kans groot dat jij ook bang bent.

BERGEN

Bergen zijn een aantrekkelijke plek om vakantie te vieren. Je kunt er skiën in de winter.

En wandelen in de zomer. Bijvoorbeeld in de Alpen. Maar hoe zijn bergen eigenlijk ontstaan? Er zijn een heleboel bergen in de wereld. Lage en hoge bergen. Liggen veel bergen bij elkaar? Dan heet dat een gebergte. Het hoogste gebergte vind je in het werelddeel Azië. Dat is de Himalaya, in het land Nepal. Hier staat ook de hoogste berg van de wereld: de Mount Everest. De Mount Everest is bijna 9.000 meter hoog.

ONTSTAAN

Bergen ontstaan door aardverschuivingen. De korst van onze aarde is van steen. Deze 'schil' is ongeveer zes tot zestig kilometer dik. Hij is niet heel, maar bestaat uit allemaal enorme platen. Die platen drijven op vloeibaar gesteente, dat eronder zit. Als platen met elkaar botsen, schuiven de gesteenten over elkaar. De randen worden dan omhoog geperst. Zo krijg je uiteindelijk bergen. Dat gebeurt niet in een dag. Het is een proces dat miljoenen jaren duurt.

EILAND

Ook onder water botsen platen op elkaar. Vaak komt er dan vloeidend gesteente omhoog, dat stolt in het water. Zo ontstaat er een onderwatergebergte. Soms steken de toppen van deze bergen boven zee uit. Er ontstaat dan een eiland.

PLANTEN

Op een berg groeien vaak veel planten en bomen. En ook bloemen. Verder leven er dieren op de bergen. Zoals herten en schapen. Maar hoe hoger je op een berg komt, hoe minder planten en dieren er leven. Het is dan te koud voor planten en dieren. Op de toppen van hoge bergen zie je daarom vaak alleen rotsen. En sneeuw. Vaak is het er zo koud, dat de sneeuw er het hele jaar ligt.

NEDERLAND

In ons land zijn geen hoge bergen. Er zijn wel lage bergen en heuvels in Nederland. De hoogste berg in Nederland is de Vaalsberg. Deze berg is ongeveer 320 meter hoog. De Vaalsberg ligt in de provincie Limburg.